בארות המים

י' ע"א

פירס עליה סדין

פירס עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר כו'

פסולה כו' - ובגמ' אמר רב חסדא לא שנו אלא מפני הנשר אבל לגאותה כשרה, ונחלקו הראשונים בביאור מתני', שיטת רש"י ודעמיה, דמיירי אף בגוונא דהסוכה גילתה מרובה אף בלא הסדין, ואעפ"כ הסדין פוסלה, ויעוין להלן בגדר הפסול ובגדר החילוק בין מפני החמה לבין לגאותה דמכשרינן בגמרא.

אך התוס' הביאו בשם הגאונים דמיירי דאין גילתה מרובה אלא ע"י הסדין, והא דמסקינן דלגאותה כשרה ביארו הראשונים דהיינו דגילתה מרובה בלא הסדין, דלא הוצרך לפרוס הסדין לגל אלא לגוי [ולפ"ז הנידון בגמ' אי לגאותה כשרה היינו בזה גופא, האם סדין פוסל אף היכא דגילתה מרובה בלא הסדין או לא].

ובשם רבנו תם הביאו תוס' דרך שלישית, דמיירי דהשתא הסוכה גילתה מרובה מחמתה, ומ"מ עתיד הסכך להתייבש ולהתמעט ע"י החמה והנשר דעי"ז תיעשה הסוכה חמתה מרובה, ופירס הסדין מפני החמה והנשר, דעי"ז תשאר הסוכה גילתה מרובה [ויעוין עוד להלן בשיטות הראשונים בדעת ר"ת].

שיטת רש"י ודעמיה - רש"י פי' דמיירי דהסוכה גילתה מרובה בלא הסכך, ואעפ"כ הסדין פוסלה, ולשיטת הראבי"ה ודעמיה, דסכך פסול פוסל כנגדו, מבואר היטב דה"נ הסדין פוסל כנגדו, אך יעוין לעיל דמצינו סתירה בזה בשיטת רש"י, ופשטא דדברי רש"י לעיל (ט ב) דלא כראבי"ה (ויעוין לעיל דב' מהדורות הן ברש"י).

אולם יעוין בתוס' רבנו פרץ שכתב דאף לשיטת רש"י לעיל, דסכך פסול אינו פוסל כנגדו, היינו דוקא התם דהסכך הפסול חמתו מרובה מגילתו, דלית ליה שם סכך בפנ"ע, אך הכא דהסדין בפנ"ע גילתו מרובה מחמתו, מודה רש"י דפוסל את הסכך הכשר [ומדבריו נראה דהך דינא ילפי' מקרא דבסכת ויעו"ש בגדר הך דינא, מיהו מדברי רש"י בסמוך משמע לכאורה דהכא לא הוי מדינא דב' סככיס, אך אכתי י"ל דמסברא כן הוא, דכל דהסכך הפסול הוי סכך גמור בפנ"ע דגילתו מרובה, הרי הוא פוסל ומבטל את הסכך הכשר שכנגדו].

ובביאור החילוק בין מפני החמה והנשר לבין לגאותה מצינו כמה דרכיס, דלשון רש"י בגמ' לא שנו אלא מפני הנשר דשויה סכך להגין הלכך מפסיל משום מקבל טומאה, אבל לגאותה אין שם סכך עליה וכשירה עכ"ל, ומבואר דדוקא היכא דפירס את הסדין להגן, וכגון מפני החמה או אף מפני הנשר, בזה חייל עליה שם סכך, דשם סכך היינו כל דבר העשוי להגן[א] [ולאו דוקא להגן מפני החמה, וכדמשמע לכאו' לעיל (ו ב) וכדכתיב וסכה תהיה לצל יומם מחרב ולמחסה ולמסתור מזרם וממטר, ואף לרבי זירא (ב א) דסבר דלסוכת מצוה בעינן סוכה העשויה לשם צל דוקא, י"ל דמודה דכל דבר המגין מיקרי סכך ומבטל סכך כשר שכנגדו] ומשא"כ לגאותה, כיון דאינה עשויה להגן לית לה שם סכך כלל.

וכדברי רש"י כן פירש רבינו חננאל מפני הנשר דלא יהון טרפין דסוכה נתרין על המטעמים בעידנא דאכיל עכ"ל, וכן פשטות דעת הרמב"ם (פ"ה מסוכה הי"ז) פרש עליה בגד מלמעלה או שפרש תחתיה מפני הנשר פסולה עכ"ל, ומדהשמיט הא דמפני החמה ופתס וכתב דפירש עליה בגד מלמעלה פסולה דקדקו (יעוין בפי' רבנו מנוח שם ובאחרו') דס"ל כרש"י, דפסולה בכל גוונא.

וכן נראה בפסקי הרי"ד וז"ל אם שם סדין מפני הנשר דהוי לגאותה אין תורת סכך עליו וכשירה עכ"ל, וכ"ה בר"י מלוניל ובפי' רבנו אברהם מן ההר (מלשון רש"י) וכן הכריעו ההשלמה והמאורות.

[א] אלא דהיה מקום לדון דהיינו דוקא בעשוי להגן על האדם, אך רש"י גופיה פירש מפני הנשר שלא יהו עלין וקיסמין נושרין ע ל ס ו ל ה נ ו, וכ"פ הריב"ן והמכתם והכלבו דהיינו שנושרין ל ק ע ר ה יעוין שם, ומשמע דאף כה"ג חשיב עשוי להגן.

וכ"פ המאירי וז"ל סוכה זו עשויה כהלכתה ר"ל שגילתה מרובה מחמתה ומ"מ אינו רואה בחמה כל עיקר ומתוך כך פרש עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר כדי שיקבל הסדין קסמי הפסולת ולא יהו נושרין לו על השולחן כו' שכל אלו אף על פי שאינן באים להכשר סכך ר"ל לעשות צלו מרובה מחמתו שהרי כבר היה שם סכך כשיעור הכשר, מ"מ צורך סכך הם שכל שאדם מכוין להרבות צל או שלא להשיר קסמין צורך סכך הוא ושם סכך עליו עכ"ל, ויעוין עוד בבעל העיטור (דפ"ד ע"ד, ויעוין להלן בשיטתו) ובפי' הריב"ן ובפי' הריבב"ן, וכן נראה לכאו' בתשו' הגאונים (שערי תשובה סי' שיא) וז"ל ששאלתם מותר לפרוס סדין על הסוכה מפני החמה כך ראינו שאסור לעשות כן דתניא בהדיא פרש עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר פסולה וכן הלכה עכ"ל, ויעוין להלן.

ולדרך זו לגאותה לאו דוקא, אלא כל היכא דאינו לשם סכך לא פסיל, וכן פשטא דגמ' לקמן (י ב) דאף בשטח עליה בגד לייבש לא נפסלה [אלא דמ"מ איכא מראית העין, ואפ' דמיפסלא מדרבנן מכח זה, ויעוין להלן]

אולם יש מהראשונים דהא דמכשרינן לגאותה היינו טעמא דכיון דעביד לגוי בטל הסכך הפסול לסכך הכשר, וז"ל הריטב"א דכל לגאותה אינו חוצץ ובטיל גביה וכמאן דליתיה דמי עכ"ל, ולכאו' לפ"ז כל היכא דלא עביד לגוי, אף דלא עביד להגן פסולה, וכן הביאו הריטב"א והר"ן בשם י"א, והא דא"ל רב אשי למנימין דלייה דלא לימרו מסכך בדבר המקבל טומאה, אלמא דלא חיישינן אלא מפני מראית העין, ביארו הגר ראשונים דהיינו דמה"ט קפיד אף שלא בשעת אכילה ושינה.

אולם הריטב"א מסיק דהא דבעינן לטעמא דבטיל גבי סכך, היינו דוקא היכא דעביד לגוי, דבזה כיון דפירסו לצורך הסוכה לגאותה, הוי חלק מן הסוכה, והיה ראוי שיפסול, ולהכי בעינן לטעמא דכל דעביד לגוי בטל גבי סוכה, אך בפירס לצורך הבגד, דלא פירסו לצורך הסוכה כלל, בזה פשיטא טפי דכשרה[ג], וז"ל נראין דברים כדברי האומרים דכל שלצורך הבגד מותר, והא דקתני לגאותה לרבותא הוא דאע"ג דאית בה צורך סוכה לגאותה מיהת כשרה דבטלי גבה וכל שכן לצורך הבגד דלא חשיב מידי וכמאן דליתיה דמי עכ"ל, וכן נטה הר"ן אלא דכתב דראוי להחמיר לענין מעשה יעו"ש.

שיטת הגאונים - התוס' הביאו בשם הגאונים וז"ל כתוב בתשובת הגאונים הא דקתני פירס עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר פסולה היכא דחמתה מרובה מצלתה בלא סדין אבל אם יש צילתה מרובה מחמתה כשרה ואין הסדין פוסלתה והיינו כמו שפירשתי לעיל דאין מצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר כיון דבלא פסול צלתה מרובה עכ"ל, ומשמעות התוס' בשם הגאונים, דמיירי דכבר השתא חמתה של הסוכה מרובה, והסדין משלים לשיעור צילתה מרובה[ד].

וז"ל תשו' הגאונים (שערי תשובה סי' שכא) ששאלתם פרש עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר פסולה, כך פירושה אדם שסיכך סוכתו בסכך יפה[ה] וכיון שנעשה סכך שלה על ידי סדין פסולה, או תחתיה מפני הנשר כגון שסיככה בסכך רע בהזמנא או בהגא או בירקות שכיון שיבשין נושרין ונופלין ופרש סדין תחת הסכך שאם ינשרו אותן עלין יקבלם אותו סדין כיון שנעשה סדין כעיקר סכך לסמוך עליו פסולה עכ"ל [ויעוין בתשו' הגאונים שם סי' שיא דנראה כרש"י].

[ב] ובירושלמי (ה"ד) אמתני' איתא פירס עליה סדין כו' תני תולה בה קיטיות כשירה א"ר חנניה הדא דתא אמר מן הצד הא מלמעלן פסולה, או תחתיה מפני הנשר א"ר יוסה לא אמרו אלא מפני הנשר הא שלא מפני הנשר כשירה עכ"ל, ובפשוטו פליגי אהדדי, אך ק"ק ליישא דירושלמי, דקבען כב' מימרות אמתני' [ובפשוטו צ"ל משום דר' חנניה דייק לה מרישא, דכיון דיליף לפסול מצי לקבוע דבריו אף אריש, ואילו ר' יוסה דיליף להכשיר ע"כ קבע דבריו אסיפא, ומשום דל"ש לגאותה אלא תחתיה] אך לדברי הריטב"א יש מקום לדון דלא פליגי, די"ל דלא פסיל רבי חנינא אלא לגאותה דהוי צורך הסוכה לגאותה, משא"כ היכא דפירס לצורך הבגד י"ל דמודה דשרי, וכמבואר בריטב"א דכה"ג פשיטא טפי להכשיר, והא דמכשר ר' יוסה שלא מפני הנשר י"ל דהיינו דוקא כגון לצורך הבגד, אך לגאותה מודה דפסול [ויעוין להלן דכמה ראשונים פסקו דאף לגאותה פסול, כיון דדחי בגמ' סייעתא דרב חסדא].

[ג] אך תחתיה מפני הנשר ליכא לפרושי דכבר נשרו העלים, דהא תנן דפירס תחתיה והיינו לקבל הנשר, ועוד דא"כ היינו מפני החמה דרישא, ומה לי היאך נעשית חמתה מרובה, ובזה לכאו' ע"כ מתפרש כפירוש רבינו תם דלהלן [ומ"מ דיתכן דכל דהסכך עתיד לישור ולהעשות חמתו מרובה, הרי הסוכה פסולה מדינא מהשתא, יעוין בראשונים (לעיל יג ב) דנחלקו בסכך העשוי להתייבש אי חשיב מדינא כאויר או רק משום גזירה (אלא דהאחרו' התם לידדו דאף אי פסיל מדינא היינו רק מדינא דסוכה שאין ראויה לשבעה) ולהנך ראשונים דחשיב מדינא כאויר, א"כ ה"נ דיינינן לה השתא כחמתה מרובה, ואף דע"י הסדין אין סופו לנשור, מ"מ יהא פסול מדין מעמיד (כמשמעות ס' היישר דלהלן) ולפ"ז ניחא טפי דדמי למפני החמה דרישא] ויעוין להלן.

[ד] כוונתם לאפוקי סכך רע דמתייבש ונופל, כדפירשו גוונא דמפני הנשר.

[ה] התשובה בסי' שיא (כרש"י) לפי המופיע בשערי תשובה שם היא לרב נטרונאי גאון (ובמקו"א יוחסה לרב שרירא גאון) ואילו התשובה בסי' שכא (שהו' בתוס') מופיע בשערי תשובה שם דהיא לרב נטרונאי גאון [ושני גאונים הם, יעוין בסדר הדורות, דרב נטרונאי בן מר רב נחמיה גאון מלך

וז"ל רבנו ירוחם (נ"ח ח"א דנ"ה ע"ג) רי"ף והגאונים פסקו דדוקא כשחמתה מרובה מצלתה אבל צלתה מרובה מחמתה ואינה נפסלת בסדין אפילו שהוא מפני החמה או מפני הנשר כו' יעוין שם [ומה שהביא בשם הרי"ף, ליתא בדברי הרי"ף לפנינו].

והראשונים תמהו ע"ד הגאונים, חדא דא"כ היאך מכשרינן בגמ' לגאותה, ובזה ביארו הראשונים (יעוין בראבי"ה סי' תריד ובאו"ז הל' סוכה סי' רפח) דאה"נ הא דמכשרינן לגאותה היינו בגוונא דצילתה מרובה בלא הסדין, והא גופא אתי רב חסדא למימר, דלא פסלינן במתני' אלא היכא דחמתה מרובה דהסדין נצרך מפני החמה, אך היכא דצילתה מרובה ופירש את הסדין רק לגאותה כשרה, ועיקר חילוקא דרב חסדא היינו בין חמתה מרובה דהסדין נצרך להשלים השיעור לבין צילתה מרובה דאין הסדין נצרך להשלמת השיעור.

אך עוד תמהו הראשונים לדרך זו, דפשיטא דפסולה כיון דליכא סכך כשר כשיעור ומאי קמ"ל.

שיטת רבנו תם (אליבא דתוס') - התוס' הביאו בשם ר"ת, 'כענין זה מפר"ת מפני החמה שמייבשת את הסכך ומתוך כך היה נעשה חמתה מרובה וכן תחתיה מפני הנשר ואם היו עלין נושרין היה חמתו מרובה והסדין מונען מליפול וכיון שהסדין גורם שעל ידו צלתו מרובה מחמתו פסול', והיינו דמיירי דהשתא אכתי צילתה מרובה, אלא דלולי הסדין סופה להעשות חמתה מרובה ע"י החמה או הנשר, וכן משמע נטיית הרא"ש (סט"ז) וכ"פ הטור (סי' תרכט) וכ"כ רבנו ירוחם (נ"ח ח"א דנ"ה ע"ג) דפירוש רבנו תם (כפי שהובא בתוס' לפנינו) נראה עיקר [ויעוין עוד להלן בשיטות הראשונים דקיימי בשיטת ר"ת].

ובספר הישר (חלק החי' סי' שסד) כתב וז"ל נמצא בתשובות הגאונים הא דקתני במשנת סוכה פירש עליה סדין מפני החמה ותחתיה מפני הנשר פסולה, היכא דחמתה מרובה מצילתה בלא סדין, אבל אם צילתה מרובה מחמתה כשירה ואין הסדין פוסלתה דכל לגאותה הוא דשרינן בגמרא, תוספ' ילק' בר' י' דנראה דהכי קאמר גאון וכן עיקר, והכי תפרש המשנה פרש עליה סדין מפני החמה ובכך מתקיים צילתה מרובה מחמתה שלא תמעטנו חמה או תחתיה פרש סדין כדי שלא ינשרו עליו ותהי חמתה מרובה מצילתה ולולי סדין שמעמיד העלין פסול מעתה דדבר המקבל טומאה מעמיד, וכן צריך לפרש גמר' המשנה זו לא שנו אלא מפני הנשר דדבר המקבל טומאה מעמיד הלל של סכך כשר אבל לגאותה כשרה כו' עכ"ל, ולכאורה משמע דכוונתו לפרש דברי הגאונים, דלא מיירי בגוונא דהשתא חמתה מרובה בלא הסדין, דא"כ פשיטא וכנ"ל, וכ"נ לכאו' באור זרוע (הל' סוכה סי' רפח) דרבנו תם מפרש דברי הגאונים.

והנה מדברי התוס' בשם רבנו תם, וכן מלשון ספר הישר, משמע דמפרש אף גוונא דמפני החמה דהשתא אכתי צילתה מרובה, אלא דלולי הסדין עתידה להתייבש ע"י החמה, והא נמי הוי טעם לפוסלה מהשתא, כיון דהסכך מתקיים ע"י הסדין [וכן הביאו הריטב"א והר"ן בשם ר"ת, אלא דהם הוסיפו בשמו דבעינן דהיינו דוקא היכא דהסכך הכשר קדם, אך בקדם הפסול אף דאינו מסייע לסכך כשר, ויעוין להלן].

והא דנקיט בלשונו דדבר המקבל טומאה מעמיד, נראה לכאורה דאין כוונתו לדין מעמיד דפרק הישן (כא ב) דהא התם הוי פלוגתא דתנאי ופלוגתא דאמוראי, דרבנן ודאי מכשרי, ואיכא מ"ד התם דאף רבי יהודה לא פסיל, אלא נראה דאף דס"ל לרבנו תם, דכל דהסכך הכשר צילתו מרובה מחמתו אינו נפסל בסכך פסול, היינו דוקא היכא דהסכך הכשר אינו נזקק לסכך הפסול, אך כל דהסכך הפסול מעמידו, בזה מודה ר"ת דהסכך הפסול חשיב לפסול[1].

אולם הרבה ראשונים הביאו שיטת רבנו תם באופן אחר, וכדלהלן.

שיטת הראבי"ה ודעמיה משמיה דרבנו תם - הראבי"ה (סי' תריד) כתב וז"ל בתשובות הגאונים כתוב דוקא היכא

בפומבדיתא בשנת ד"א ת"ע, ורב נטרונאי בן מר רב הילאי גאון מלך בסורא בשנת ד"א תקל"ו יעוין שם (ואמנם מצינו פעמים ששניהם הובאו בשם רב נטרונאי ופעמים ששניהם בשם רב נטרונאי, וכן מצינו גאונים נוספים בשם נטרונאי)].

[1] ואולי יש לבאר, דהנה לשון רש"י (ב א) בטעמא דחמתה מרובה מצילתה פסולה דהמועט בטל ברוב והרי הוא כמי שאינו עכ"ל, ומשמע לכאורה דלעיקר הכשר הסכך הוי סגי אף בגוונא דחמתה מרובה, וכל פסולה משום דמיעוט הלל בטל ברוב, ולכאורה לפ"ז היכא דהשלים את הסכך הכשר בסכך פסול, דליכא חמה לבטל הלל, ס"ד להכשיר [די"ל דדוקא חמה מבטלת הלל, אך אין לל דסכך פסול מבטל לל דסכך כשר, ובפרט דהכא ניכר הוא ובפשוטו יסוד הדין מדין רובו ככולו וכיו"ב בשם הדבר נקרא על שם רובו וכדביארו האחרו', ויתכן דהא שייך דוקא בחמה ולל, ולא בסכך פסול וכשר (ובפרט אי סכך פסול הוי העדר הכשר גרידא)].

[2] ולפ"ז בגוונא דהסכך הפסול מגן מפני החמה מן הלד, אף דעי"ז אין הסכך מתייבש, ליתא להך פסולא, ואף דין מעמיד דפרק הישן יתכן דליכא בזה, דלא מצינו אלא במעמידו ממש, אך הכא הוי מבריח אדי בעלמא, דמונע מן החמה לייבשו.

שחמתה מרובה מצלתה בלא סדין, אבל אם צלתה מרובה מחמתה כשירה, ואין הסדין פוסלתה, וכן פסק רבינו תם, ופירש הכין פירש עליה סדין מפני החמה, ובכן צלתה מרובה מחמתה, או תחתיה סדין מפני הנשר, שלא ינשרו העלין וסכך ותהא חמתה מרובה מצלתה בלא סעד הסדין פסולה, לכשנשרו לא מסיק אדעתיה, ופסולה מיד עתה, וכן צריך לפרש הגמרא שעל המשנה זו לא שנו אלא מפני הנשר כדפירישית אבל לגאותה, שאינו דואג לנשר שתהא חמתה מרובה מצלתה, כגון שהסכך הרבה עב ומרובה, שאז אינו פורש אלא לגאותה כשירה עכ"ל.

ומבואר דרבנו תם מפרש גוונא דמפני החמה כפשטא דדברי הגאונים, דכבר השתא חמתה של הסוכה מרובה, ורק ע"י הסדין נעשית צילתה מרובה, וכמ"ש 'פירש עליה סדין מפני החמה ובכן צילתה מרובה', אך היכא דצילתה מרובה והסדין מונע מהחמה לייבשו מודה רבנו תם דלא הוי טעם לפסול, ורק בגוונא דפירש תחתיה מפני הנשר, בזה פירש ר"ת דמיירי דהשתא אכתי צילתה מרובה, אלא דסוף העלין ליבשו, ולולי הסדין המעמידם תהא חמתה מרובה, ומבואר בלשונו דבכהאי גוונא, מעיקרא דדינא השתא כל זמן שלא נשרו העלים כשרה היא, אלא דכאשר ישרו העלים תהא פסולה, דאז הסדין הפסול מעמיד ממש את הסכך הכשר (ויל"ד אי כוונתו לדין מעמיד דעלמא או כדרך נת' בשיטת תוס') ומ"מ פסולה מיד השתא משום גזירה דילמא 'כשנשרו לא מסיק אדעתיה' [ויעוין להלן דכן העתיקו הרבה ראשונים שיטת רבנו תם].

וכן יש מקום לפרש בתשובת הגאונים (שערי תשובה סי' שכא) וז"ל ושאלתם פרש עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר פסולה, כך פירושה אדם שסיכך סוכתו בסכך יפה וכיון שנעשה סכך שלה על ידי סדין פסולה, או תחתיה מפני הנשר כגון שסיככה בסכך רע בהזמנא או בהגא או בירקות שכיון שיבשין נושרין ונופלין ופרש סדין תחת הסכך שאם ינשרו אותן עלין יקבלם אותו סדין כיון שנעשה סדין כעיקר סכך לסמוך עליו פסולה עכ"ל.

וכן משמע מלשון הירחיס (סי' תכא) בשם ר"ת וז"ל פירש עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר פסולה, פירוש מפני הנשר שלא ינשרו עליו והוי חמתה מרובה מצילתה וכיון דלדעת כן עושה א"כ בדעתו שאם ינשרו עליו וסדין מחזיקן רוצה הוא להכשירה והיא פסולה אחרי שדבר המקבל טומאה מחזיק העלין תלושין ודבר זה אין לגזור אלא בשפירש מן הנשר להכי אמר רב חסדא לא שנו אלא מפני הנשר אבל לגאותה כשרה וה"ה פורש מפני טינוף נשירת עליו דכשרה דחד טעמא הוא כן פירש רבינו יעקב ז"ל ומצאנו כן בתשובת הגאונים עכ"ל, ומבואר בלשונו דאף מפני הנשר אינה פסולה מדינא אלא משום גזירה שמא ישב בה אף לאחר נשירת העלים, דאז פסולה היא משום שדבר המקבל טומאה מחזיק העלים [ויעוין בסמ"ג (עשין מג) ובשבולי הלקט (סי' שלב) דהעתיקו לשון הירחיס, וכעי"ז במרדכי (סי' תשלז) יעוין שם, וכ"נ מדברי בעל העיטור (דפ"ד ע"ד) בשם רבנו תם[ט] ויעוין עוד בפי' הריבב"ן (רבנו ובן דודו של בעל שבולי הלקט)].

וכן נראה מדברי ספר ההשלמה בשם רבנו תם, והעתק גם בספר המאורות[ט], דדוקא מפני הנשר מפרש ר"ת דמיירי בגוונא דהשתא צילתה מרובה, אך מפני החמה מפרש כפשטא דהגאונים דכבר השתא חמתה מרובה, וכ"נ במכתם בשם ר"ת וז"ל לדעת ר"ת ז"ל מפרשינן פירש עליה סדין מפני החמה שהיתה מרובה, או תחתיה מפני הנשר שהיה הסיכוך מתחסר ומתמעט צלתה, פסולה דסכך ממש עושה מהן עכ"ל, וכן הביא המאירי בשם קצת רבני צרפת.

שיטת הראשונים דלא הכשיר רבנו תם אלא בקדם הסכך הכשר - מסתימת לשון תוס' לפנינו נראה לכאורה דרבנו תם הכשיר בכל גוונא, ואף היכא דקדם הסכך הפסול, וכן הרבה מהראשונים שהביאו דברי ר"ת סתמו בזה.

אולם הריטב"א (בסוגין ולקמן יא ב) והר"ן הביאו בשם רבנו תם, דלא הכשיר אלא היכא דקדם הסכך הכשר, דבכה"ג תו לא מיפסל בסכך פסול, וכן מבואר מדברי ההשלמה יעו"ש, וכן הביא בעל המאור בשם חכמי הדור, וכ"ה בפירוש רבנו אברהם מן ההר בשם יש מי שפירש [ובעיקר הדין כן הוא גם בתשובת הרשב"א (מיוחסות ס"ס רטו)] וכן נקט המהרש"א אף בשיטת התוס' דידן בשם ר"ת (הו' לעיל) ונתבאר לעיל באורך.

[ח] וז"ל ר' יעקב פירש מתני' דאמר תחתיה מפני הנשר שמתירא שמא ינשרו העלין ותהא חמתה מרובה מצלתה ודעתו לאכשורה והיא פסולה שמסككה בדבר המקבל טומאה עכ"ל.

[ט] ושם כתב כן בשם 'פירש הישר' וכוונתו לספר הישר לרבנו תם (כ"ה במאורות בשם ההשלמה, ובהשלמה לפנינו 'פירש הנשר', וטס"ה ונשתבש מלשון הנשר דמתני') ואף דבספר הישר לפנינו איתא להדיא כמש"כ תוס' בשמו, דמפני החמה היינו ד'בכך מתקייס צילתה מרובה מחמתה שלא תמעטנו חמה', אך ברישם שם העתיק תשובת הגאונים דמיירי דחמתה מרובה בלא סדין, ולאחר מכן נדפס שם 'תוספ' יצחק בר' י' דנראה דהכי קאמר גאון' כו' ולאחר מכן פירש כנ"ל, ויתכן דבספר הישר לפנינו (אשר כפי הידוע אף דנכתב על ידו, נערך ע"י תלמידיו) נשתרבב תוספת שאינה מר"ת (ויעוין במרדכי סי' תשלז דהביא הך פי' בשם ר"ת ור"י ותשובת גאון) ומכאן מקור ב' השיטות בדברי הראשונים בשם ר"ת.

וז"ל הריטב"א (בסוגין) פירש עליה סדין כו' דעת רבינו תם ז"ל דסוכה שהיא מסוככת כהלכתה שוב אינה נפסלת אפילו משום סוכה שתחת האילן, ומוכח לה מהא דתנן בסמוך הדלה עליה את הגפן וכו' כדבעינן לפרושי בדוכתה כו' ורבינו ז"ל מפרש פירש עליה סדין מפני החמה כדי שתהא נכשרת על ידי הסדין כי בתחלה היתה צלתה מרובה מחמתה ואם תגיענה החמה תתייבש ותהיה חמתה מרובה מצלתה ונמצא קיומה והכשרה על ידי הסדין שאינו מניחה להתייבש, וכן תחתיה מפני הנשר היינו שלא יפלו העלין ותהא חמתה מרובה מצלתה כו'.

שיטת הראשונים דפסולה משום מראית העין - בגמ' (לק' ע"ב) מנימין עבדיה דרב אשי איטמישא ליה כתונתא במיא ואשתטחא אמטללתא אמר ליה רב אשי דלייה דלא לימרו קא מסككי בדבר המקבל טומאה והא קא חזו ליה דרטיבא לכי יבשה קאמינא לך, והרי"ל גיאות (עמ' קיב) כתב וז"ל פרש עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר פסולה ואף על גב דצלתה מרובה מחמתה דכשרה היא פסולה משום שנראה כמסכך בדבר המקבל טומאה, ומאי מפני הנשר מפני העלים הנושרים ממנה, ודוקא מפני הנשר אבל לגאותה כשרה. מנימין עבדיה דרב אשי איטמישא ליה כתוניה במיא כו' עכ"ל, ולכאורה משמע דמפרש בגוונא דצילתה מרובה (כרש"י ודעמיה) אך ס"ל דמדאורייתא כשרה בכהאי גוונא, אלא כל פסולא דמתניתין הוי משום שנראה כמסכך בדבר המקבל טומאה.

וכן נראה לכאו' מלשון העיטור (הל' סוכה דפ"ד ע"ד) בריש דבריו וז"ל מינומין עבדיה דרב אשי אוטמישא ליה כיתונתא במיא שטחה אמטללתא א"ל רב אשי דלייה כי היכי דלא לימדו מסכך בדבר המקבל טומאה, מהא שמעינן אם פרש תחתיו מפני טינוף העלין פסולה מפני מראית העין, אבל ר' יעקב פי' מתני' דאמר תחתי' מפני הנשר שמתירא שמא ינשרו העלין ותהא חמתה מרובה מצלתה כו' עכ"ל, ומבואר לכאו' דמפרש דזהו עיקר טעם פסולא דמתני' מפני מראית העין.

אולם יעו"ש דלאחר שהביא פי' רבנו תם דהיכא דפירש מפני טינוף העלין כשרה דחאו ומסיק וז"ל מסתברא דפסולין כיון (שצריך) [שצורך] סיכוך ודבר המקבל טומאה הוא אבל לגאותה דלא לסיכוך כשרה, דאי לא איתא לפלוג בטינוף הנשרים אלא לאו ש"מ דכל מפני הנשר פסולה עכ"ל, ולכאורה מלשונו הכא 'כיון שצורך סיכוך ודבר המקבל טומאה הוא אבל לגאותה דלא לסיכוך כשרה' משמע כשיטת רש"י, דהוי פסול מדינא, כיון דפירסו להגן מפני הנשר דהוי צורך סיכוך וכנ"ל...